

Krijgsbedrijven van ALEXANDER FARNESE

IN LIMBURG EN AANGRENZENDE GEWESTEN

(1578 & 1579)

INLEIDING.

Niet zelden mochten wij, voor een dertigtal jaren uit den mond van het volk, in het bijzonder van de landlieden in Zuid-Limburg, den naam Parma hooren en thans nog, wanneer men wil aanduiden, dat eene zaak zeer oud, een feit tot lang verleden tijden behoort, wordt wel eens gezegd: „dat is uit den tijd van prins Parma”.

Men mag hieruit de gevolgtrekking maken, dat de herinnering aan dezen veldheer, in genoemde streek, diep in het geheugen van het volk werd gegrift.

Raadplegen wij de geschiedenis der jaren 1578 en 79, dan zal het ons minder bevreemden, dat de tijd, zelfs na drie eeuwen, de herinnering aan de bloedige sporen, door de Spanjaarden in genoemde gewesten nagelaten, niet heeft mogen uitwischen.

Nadere bijzonderheden aangaande de krijgsbedrijven der Spanjaarden in deze jaren, voor een deel geput uit niet algemeen bekende en minder geraadpleegde bronnen, wenschen wij langs dezen weg ten beste te geven. Het behoeft niet gezegd, dat het gedenkwaardig beleg van Maastricht in ons werkje de voornaamste plaats zal innemen.

Als de meest gewaardeerde bronnen voor de geschiedenis der eerste helft van den 80-jarigen worstelstrijd hier te lande tegen Spanje noemen wij, onder de Nederlandsche schrijvers: Bor, Hooft, van Meteren, Baudart, de *Archives de la Maison d'Orange*, door

Groen van Prinsterer uitgegeven, de *Mémoires anonymes, de Documents historiques inédits concernant les troubles des Pays-Bas*, van Kervyn van Volkaersbeke en verder van Kervyn de Lettenhove enz.

Onder de vreemde schrijvers: *Mendoça, Bentivoglio, Conestaggio, Cabrera, Tassis, Famianus Strada*. De laatste is voor ons onderwerp een der meest gewaardeerde, aangezien hij voor de samenstelling van zijn werk, vooral gebruik gemaakt heeft, van de aantekeningen van Cosme Massi, die tijdens de laatste jaren van Parma's verblijf in de Nederlanden, als zijn secretaris fungeerde. Minder bekend is het werk *Della guerra di Fiandra* van *Cesare Campana*, loopende van 1559 tot 1600 en uitgegeven te Vicenza in 1602. De brieven van Filips, van Alexander Farnese en andere staatslieden, meerendeels door Gachard uitgegeven, zijn hoogst belangrijk voor de geschiedenis van de laatste helft der 16de eeuw.

Het werk van Dinothus bevat weinig bijzonderheden, welke niet op andere plaatsen zijn vermeld (*Richardi Dinothi Normanni Constantinatis de bello civili Belgico Libri VI. Basileae MDXXCVI*).

Als de belangrijkste bronnen waaruit wij hebben geput, verdienen vermelding T. LXXII, LXXIII en LXXIV der *Collección de documentos ineditos para la Historia de España*, bevattende de gedenkschriften van zekeren *Alonso Vazquez*, getiteld: *Los sucesos de Flandes y Francia del tiempo de Alejandro Farnese*, van 1577—1592, in handschrift bewaard in de bibliotheca nacional, Sala I, 132, te Madrid.

Gachard maakt in zijn werk *Les bibliothèques de Madrid et de l'escorial* 1875, reeds melding van dit handschrift, waarvan het eerste gedeelte pas in 1879 werd uitgegeven. In de voorrede van genoemd werk zegt hij: „L'histoire des guerres de Flandre et France, du temps d'Alexandre Farnèse, par le capitaine A. Vazquez, me paraît digne de l'attention des écrivains, qui s'occupent des événements de cette époque. L'auteur a été présent à la plupart des faits qu'il raconte; il s'est renseigné pour les autres, auprès de personnes qui en devaient être bien informées; ce qu'il nous apprend lui-même est un garant de son impartialité. La description qu'il fait des mœurs et des coutumes des Belges est extrêmement curieuse; elle mériterait d'être traduite”.

Dit eerste gedeelte, (ongeveer 50 bladz.) handelende over zeden en

gewoonten der Nederlanders, werd reeds in 1875 door Gachard in 't Spaansch, uitgegeven. De drie deelen van het complete handschrift, door den markies De la Fuensanté del Valle, te Madrid gepubliceerd, beslaat ruim 1600 pagina's druks. Men achtte het handschrift een tijd lang verloren, Motley laat zich ten minste in dien zin uit. Strada schijnt het gekend te hebben.

Voor velen onzer lezers zal het niet van belang ontbloot zijn, iets naders omtrent dezen Vazquez te vernemen.

Alonso Vazquez werd geboren in de omstreken van Toledo, waarschijnlijk te Ocaña, eene kleine plaats in de nabijheid van deze stad. Hij diende in het Spaansche leger gedurende 39 achtereenvolgende jaren en heeft den veldtocht in de Nederlanden onder Parma, voor een groot gedeelte als vaandrig (alférez) in het regiment van D. Sancho Martinez de Leiva, meegemaakt. Als zoodanig nam hij, onder anderen deel aan het beleg van Maastricht en kan ons dus tot in de kleinste bijzonderheden dienaangaande voorlichten.

In 1584 was zijn regiment weer in Zuid-Limburg in kwartier. Dit blijkt uit het verhaal omtrent een gevecht tusschen Staatschen en Spanjaarden, begonnen in den nacht van 31 Mei te Simpelveld, waar 30 Spanjaarden, in de kerk verschanst, werden aangevallen, en dat den volgenden dag in een dorp werd voortgezet, op twee uur afstands van genoemde plaats, waar Vazquez den aanvoerder, dien hij kapitein *Bartolo*, afkomstig uit Geldern, noemt, nêervelde (1).

Dat Vazquez geruimen tijd in de Nederlanden en vooral in het zuidelijk gedeelte vertoefde, blijkt uit de uitvoerige beschrijving, aangaande zeden, gewoonten en gebruiken der bevolking, die aan zijn werk voorafgaat.

Als soldaat weidt hij in zijn geschrift vooral uit over krijgsbedrijven en weet met zeer veel takt en kennis veldslagen, belegeringen, enz. tot in de kleinste bijzonderheden te beschrijven.

Streng onpartijdigheid meenen wij op vele plaatsen in zijn werk te kunnen waarnemen. Hij weet meermalen den lof zijner vijanden naast dien der zijnen te verkondigen en hoe gehecht ook aan Parma,

(1) In eene Chroniek, door pastoor Didden nagelaten, vinden wij ook melding gemaakt van de schermutseling in de kerk te Simpelveld in 1584, waarin hij persoonlijk is betrokken geweest. — Vermoedelijk werd het gevecht den tweeden dag te *Vylen* voortgezet.

hoeveel achting hij ook voor hem koesterde, ontziet hij hem toch niet, waar dit volgens zijn meening noodig is. In de voorrede, zegt Vazquez onder anderen :

„Daar ik meer dan vier en twintig jaren na den dood van Parma schreef, behoefde ik hem in geenen deele te ontzien. Hier komt nog bij, dat ik nooit zijn huurling, noch zijn landgenoot, noch belanghebbende was in welk opzicht ook. Als de minste zijner soldaten diende en streed ik onder hem. Niets kan mij dus weerhouden de waarheid omtrent het gebeurde in de Nederlanden en in Frankrijk mede te deelen”.

Zijn handschrift is gedateerd van Jaen 1 Mei 1614, waar hij destijds als *Sargento Mayor de la milicia* dienst deed.

Als tweede, minder gebruikte bron noemen wij T. L. en verder T. LXXV der *Coleccion de documentos* enz. uitgegeven in 1880; de laatste bevat vele onuitgegeven brieven, waaronder een 10tal door „Parma” uit Maastricht geschreven en aan verschillende personen gericht.